

22.11.2018

HUS/327/2016

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 Valtioneuvosto
kirjaamo@stm.fi

Lausuntopyyntö STM/4261/2018/19.10.2018

Helsingin ja Uudenmaan (HUS) sairaanhoitopiirin kuntayhtymän lausunto mietinnöstä sosiaali- ja terveysministeriön luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi tartuntatautilain 3 § ja 48 § muuttamisesta

YLEISTÄ

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriltä (HUS) on pyydetty lausuntoa hallituksen esityksestä laiksi tartuntatautilain 3 § ja 48 § muuttamisesta.

Tartuntatautilain 48 § velvoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon työnantajan varmistumaan tartuntatautiin alttiiden asiakkaiden ja potilaiden parissa työskentelevän henkilökunnan ja opiskelijoiden riittävästä rokotussuojasta 1.3.2018 alkaen. Rokotusten tarkoituksena on suojata potilaita ja asiakkaita, ja siten ne lisäävät potilasturvallisuutta. Tämän lisäksi työturvallisuuslainsäädännön mukaan työnantajalla on velvollisuus tarpeellisilla toimenpiteillä huolehtia työntekijöidensä turvallisuudesta ja terveydestä työssä.

Tartuntatautilain 48 § voimaantulo on aiheuttanut kevästä 2017 alkaen sairaanhoitopiireissä ja kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä huomattavan paljon suunnittelua, yhteistyökokouksia ja ohjeistusta. Käytännöt 48 § toimeenpanosta ovat vaihdelleet eri puolilla Suomea johtuen siitä, ettei lain tulkintaan suunnitteluvaiheessa ole saatu riittävästi kansallisia ohjeita. Työnantajalla on potilas- ja työturvallisuuden takia velvoitteet huolehtia työntekijän ja opiskelijan rokotuksista, mutta käytännössä rajalliset mahdollisuudet toteuttaa sitä yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain, työterveyshuoltolain ja henkilötietolain (25.5.2018 alkaen EU:n yleisen tietosuojasetuksen) mukaisesti. HUSissa tämä on kuitenkin ratkaistu onnistuneesti sähköisen tietosuojatun tartuntatautikyselyn osalta.

HUSissa tartuntatautilaista annettiin 2/2018 johtajaylilääkärin ohje, jossa huomioitiin rokotusten (48 §) lisäksi terveydenhuollon toimintayksiköissä työskenteleviltä terveydentilan selvitys hengityselinten tuberkuloosista (55 §) ja elintarviketyötä tekeville salmonellasta (56 §). Käytännössä sekä työntekijöiltä että opiskelijoilta joudutaan rokotusten lisäksi selvittämään samalla myös nämä muut tartuntariskit.

22.11.2018

LAIN MUUTOSEHDOTUKSEN SISÄLLÖSTÄ

3 § Määritelmät

Tartuntatautilain 3 § 10 kohta ”asiakas- ja potilastilat” on esitetty kumottavaksi.

Sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikkö voidaan käsittää laajemmaksi käsitteeksi kuin asiakas- ja potilastilat. HUSissa terveydenhuollon toimintayksiköitä ovat kaikki sairaalatilat ja avohoidon toimipisteet. Mikäli nykyinen tilamäärittely ”asiakas- ja potilastilat eli asiakas- ja potilashuoneet sekä sairaankuljetus” poistetaan, 48 § mukaiset rokotukset kattavat entistä laajemmän henkilöstö- ja opiskelijamäärän. Lisäksi STM:n perusteluissa esitetään, että sanamuoto selkiytyisi, kun tartuntatautien vakaville seurauksille alttiiden asiakkaiden ja potilaiden arviointi tapahtuisi lääketieteellisin syin. Erikoissairaanhoidossa tartuntatautien vakaville seurauksille alttiita potilaita ovat kaikki osastoilla ja poliklinikoilla hoidettavat potilaat, joten yksilöllinen riskinarvio potilaskohtaisesti lääketieteellisin syin toisi vieläkin enemmän tulkinnanvaraisuutta ja erilaisia käytännön toimintamalleja.

HUS esittää säilytettäväksi 3 § 10 kohdan ”asiakas- ja potilastilat” ennallaan sekä lain 3 §:n 48 §:n kohdalla.

48 § Työntekijän ja opiskelijan rokotukset potilaiden suojaamiseksi

1b. Pykälän 1 momentti, uusi ehdotus: ”... on ensisijaisesti käytettävä henkilöä, joka...”

HUS esittää, että uusi sana ”ensisijaisesti” on selventävämpi nykyisen muodon ”saa käyttää vain erityisestä syystä henkilöä...” sijaan.

1c. Pykälän 1 momentti, uusi ehdotus: ”... on ensisijaisesti käytettävä henkilöä, joka on oman ilmoituksensa mukaan sairastanut tuhkarokon ja vesirokon ja saanut tässä momentissa tarkoitetut rokotukset.”

Oma ilmoitus toimii HUS kokemuksen mukaan hyvin terveydenhuollon ammattihenkilön osalta. Esimiehen tai työterveyshuollon on tullut kuitenkin ilmoitus tarkistaa ja tarvittaessa ohjata työntekijä työterveyshuollon tarkastukseen. Terveydenhuollossa työskentelee myös entistä runsaammin muualta tulevia henkilöitä, joiden kielitaito on puutteellinen, jolloin oma ilmoitus ei ole ilman riittävää ohjeistusta tai selvitystä riittävä tapa varmistua taudin aiemmasta sairastamisesta. Laitoksen omien työntekijöiden osalta ohjeistus on helpompi varmistaa, mutta etenkin opiskelijoiden tai vuokratyövoiman osalta se voi olla hankalaa ja johtaa edelleen erilaisiin käytäntöihin.

HUS on ohjeistanut oppilaitoksia opiskelijoiden rokotuksista työharjoitteluun tullessa jo vuodesta 2012 alkaen. Opiskelijoiden kohdalla oma ilmoitus ei ole riittävä, ja tämä perustuu HUSin kokemukseen suurimmasta vuosittaisesta opiskelijamäärästä sekä voimassa olevaan johtajaylilääkärin ohjeeseen. Suuria opiskelijamääriä vastaanottavat terveydenhuollon yksiköt kykenevät harjoittelun turvaamaan vain, mikäli opiskelijoiden suoja tarttuvien tauteja vastaan on riittävän selkeästi ja samalla tavalla selvitetty.

Terveydenhuollon toisen asteen oppilaitoksissa ja ammattikorkeakouluissa aloittelevat opiskelijat ovat nuoria, joilla ei ole perustietoa rokotuksista. Opiskelijat ovat myös itse viestineet, että he tarvitsevat opiskeluterveydenhuollon tukea siihen, mitkä rokotukset

22.11.2018

heillä on voimassa ja miten niitä täydennetään. Lisäksi HUSissa työharjoittelussa olevista opiskelijoista iso ja kasvava osa on maahanmuuttajataustaisia, joiden on kielivaikeuksien takia ollut vaikea ymmärtää, mitä rokotuksia vaaditaan. Niinpä olisi tarpeen, että lain perusteluosaan kirjattaisiin, että oman ilmoituksen tekemiseen on työntekijää ohjeistettava riittävästi ja opiskelijoiden osalta asettaa ohjausvelvoite oppilaitoksille yhdessä opiskelijaterveydenhuollon kanssa.

On selvää, että opiskelijaterveydenhuollon ohjausta tullaan jatkossakin tarvitsemaan opiskelijoiden rokotustarpeen selvittämisessä. Mikäli ohjausvelvoitetta ja vastuita ei selkeästi määritellä, on vaarana, että opiskelijoiden osalta samoja asioita selvitetään sekä terveydenhuollon harjoittelupaikan, että oppilaitoksen ja opiskelijaterveydenhuollon toimesta, mikä on myös tietosuojaan kannalta ongelmallista. Epäily, ettei opiskelija ole kyennyt asianmukaisesti ilmoitustaan täyttämään, voi johtaa tietojen tarkistamiseen harjoittelupaikassa mikä edelleen voi johtaa jo sovitun harjoittelun estymiseen.

2a. Pykälän 2 momentti, uusi ehdotus: *"Kunnan perusterveydenhuollon on järjestettävä osana opiskeluterveydenhuoltoa työharjoitteluun osallistuvien opiskelijoiden 1 momentissa tarkoitetut rokotukset."* Nykyinen muoto: *"Opiskeluterveydenhuollon on huolehdittava, että työharjoitteluun osallistuvilla on 2 momentissa tarkoitettu rokotussuoja."*

Lainmuutosesityksessä on asianmukaisesti haluttu korvata rokotussuojasana rokotukset sanalla, mikä on perustelua. Samalla kuitenkin jää avoimeksi, kenelle opiskelijan ohjaus oman ilmoituksen täyttämiseen ja ongelmatilanteissa rokotustarpeen selvittäminen kuuluvat. Avoin vastuu johtaa helposti toistuvaan saman asian selvittämiseen sekä oppilaitoksessa että harjoittelupaikan tarjoavassa terveydenhuollon toimipisteessä Terveystietojen käsittely on mahdollista kuitenkin vain opiskelijaterveydenhuollossa.

HUS esittää lakiehdotuksen 48 § 2 momenttiin lauseeseen lisättäväksi "ja arvio niiden tarpeellisuudesta. Kyseinen lain kohta olisi lisäyksen jälkeen seuraava: Kunnan perusterveydenhuollon on järjestettävä osana opiskelijaterveydenhuoltoa työharjoitteluun osallistuvien opiskelijoiden 1 momentissa tarkoitetut rokotukset ja **arvio niiden tarpeellisuudesta.**

Arvio voitaisiin edelleenkin tehdä ensisijaisesti opiskelijan oman ilmoituksen pohjalta, mutta velvollisuus ohjauksesta ja ongelmatilanteiden selvittämisestä olisi selkeä.

HUS esittää lain perustelutekstiin sivun 11 2. kappaleeseen opiskeluterveydenhuollon rooliin lisättäväksi loppuun lauseen

Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät muun muassa terveyden- ja sairaanhoitopalvelut, joihin rokotukset kuuluvat. Lisäys: *Opiskeluterveydenhuollon tulee yhdessä oppilaitoksen kanssa huolehtia opiskelijoiden riittävästä ohjauksesta oman ilmoituksensa täyttämässä sekä tarkistaa niiden asianmukaisuus ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin sairastetun taudin antaman suojan varmentamiseksi tai rokotuksen antamiseen.*

22.11.2018

2b. Pykälän 2 momentin perusteluissa sanotaan (sivu 11): *”Jos terveydenhuollon tai sosiaalihuollon toimintayksikkö hankkii ostopalveluna yksityisiltä yrityksiltä tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä, sen olisi huolehdittava sopimuksessa, että tehtävän saaneella työnantajalla on riittävästi työntekijöitä, jotka ovat saaneet tarvittavat rokotukset tai jotka ovat sairastaneet vesirokon ja tuhkarokon.”*

HUS esittää yllä olevan lauseen muutettavaksi seuraavasti: *”Jos terveydenhuollon tai sosiaalihuollon toimintayksikkö hankkii ostopalveluna yksityisiltä yrityksiltä tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä, sen olisi huolehdittava sopimuksessa, että tehtävän saaneen työnantajan työntekijöillä on tarvittavat rokotukset.”*

HUSin perustelut: Työnantaja ei tee mitään tiedolla, ovatko vuokratyönantajan työntekijät yleisesti ottaen rokotettuja, kunhan työnantajalle lähetettävät työntekijät ovat ja myös ne työntekijät, jotka ostopalveluyrityksessä hoitavat yritykselle sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksiköstä siirretyt tehtävät.

3. Pykälän 3 momentti, uusi ehdotus: *”Työnantajan oikeuteen käsitellä työntekijän tai työharjoittelussa olevan opiskelijan soveltuvuudesta 1 momentissa tarkoitettuihin tehtäviin sovelletaan yksityisyyden suojasta työelämässä annettua lakia (759/2004) ja työterveyshuoltolakia. Työnantajalla on oikeus saada tieto soveltuvuudesta vain työntekijän tai opiskelijan suostumuksella.”*

HUS esittää, että uusi ehdotus ja uusi sana ”vain” on hyvä, koska HUS huomioi toimintatavan jo tällä hetkellä näin.

4a. Pykälän 4 momentti, uusi ehdotus: *”Työntekijällä on oikeus käydä 1 momentissa tarkoitetuissa rokotuksissa työaikana, jollei se ole vaikeudetta mahdollista muuna aikana. Se aika, joka työntekijän päivittäisestä säännöllisestä työajasta käytetään mainittuun taroitukseen, luetaan työssäoloajaksi.”*


Esitetty lisäys on hyvä ja vastaa HUS käytäntöä.

4c. Pykälän 4 momentin perusteluissa (sivu 12) sanotaan: *”Työnantajan tulisi arvioida tapauskohtaisesti, missä määrin henkilöstön puutteet rokotuksissa voisivat vaarantaa potilasturvallisuuden. Tarvittaessa työnantaja voi neuvotella yhdessä työntekijän ja tartuntatautien torjunnasta vastaavan lääkärin kanssa työntekijän sijoittamisesta tehtävään, jossa tartuntatautien leviämiseen liittyvien vakavien seurauksien riski olisi pienempi.”*

HUS esittää perustelutekstin muuttamista seuraavaan muotoon: *”Tarvittaessa työnantaja voi neuvotella yhdessä työntekijän kanssa työntekijän sijoittamisesta tehtävään, jossa tartuntatautien leviämiseen liittyvien vakavien seurauksien riski olisi pienempi ja kuulla tässä yhteydessä tarvittaessa tartuntatautien torjunnan asiantuntijalääkäreitä.”*

22.11.2018

HUSin perustelut: Työntekijän sijoittaminen toiseen tehtävään kuuluu työnantajalle / esimiehelle. Esimiehillä on mahdollisuus tarvittaessa kuulla eri tahojen asiantuntijoita.


Markku Mäkijärvi
vs. toimitusjohtaja


Petri Bono
vs. johtajaylilääkäri

